

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput decimum septimum. Quomodo Calvinus Genevam se contulerit,
quaeque ibidem fecerit ac gesserit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

Præterea si adoratio hæc facta sit cū omnibus cōditionibus ac circumstantiis quæ actionem moraliter bonam, laudabilē ac meritoriam faciunt, quales sunt, locus, tempus, modus, ignorantia illa coram Deo & hominibus excusari potest, ut quæ facta sit secundum Ecclesiæ intentionem, quæ est, Christi corpus non aliter quam consecratum adorare. Hinc Theologi ad probandam omnium humanarum actionum tam bonitatem quā validitatem, hanc regulam tamquam certum axioma tradunt: Omnes scilicet humanas actiones in materiā debitam, aptam & convenientē, tempore ac loco opportunis incidentes, eaque forma ac modo quo par est exercitas, moraliter bonas esse ac vitio carere. Ut exempli gratia, recte dicimus, suam nō alienā, ac licitis, nō prohibitis diebus, messē demerere; & eleemosynam de suo, non de alieno, & ex charitate, non ex hypocrisis dare; in uno gradu nuptias contrahere, in alio abstinere; & si qua alia sunt ejusmodi, actiones bonas esse & laudabiles. Sic actio illa populi voluntaria, hostiam non consecratam quam tamen consecratam esse simpliciter credit, adorantis ac recipientis, bona est, in debitam ac requisitam materiā incidens, si non ex se, saltem ex eo quod humana potest apprehendere sapientia: quum hostia illa ceteris consecratis similis sit, & à sacerdote legitime ordinato in Catholica Ecclesia hora ordinario servitio seu sacrificio deputata, super altari consecrato, cum ornamentis, gestibus, aliisque externis quibus Ecclesia in ea re uti solet ceremoniis, tractetur atque administretur. Quare actio hæc ex bona fide profecta, vitio atque errore caret, neque pro idololatria haberi potest.

VI. Idololatria verò, si qua hic est: materialis, est ut Theologi nostri loquuntur, nō formalis, id est, in se quidem idololatria est, quum purus panis & vinum pro Christi corpore ac sanguine adoreretur; sed non in decepti populi intentione, qui pro suæ adorationis objecto corpus & sanguinem Christi habet, & neq; hostiam quam sacerdos manibus tenet sine tacita illa & implicita conditione adorat, scilicet eorum illud tam grande mysterium ex Iesu Christi præscripto Ecclesiæq; usurpata consuetudine peragendum esse. Neq; est ut quis existimet, defectum hunc consecrationis à Deo occulta quadam & divina virtute suppleri: quum ut id credamus, nulla Dei promissio, neq; ulla alia consecrandi formula quam quæ sacris illis ab ipso Christo prolatis verbis cōtinetur, extet: quæ quidem verba in Sacramentis id efficiunt atq; operantur quod

significant, ex ore legitimum ac rite ordinatorū sacerdotum prolata. Ex quibus sequitur, nullā hic esse consecrationē, neq; ejus defectum à Deo suppleri; qui tamen fidelium actionem natura sua vitiosam supplet, & intentionem probat, sacrificii ac Sacramenti effectus ad mensuram devotionis cuique applicans. Sed jam trium illorum, Galliarum nostrarum Reformatorum vestigia prosequamur, quibus apostatæ illi ac desultorii Clerici aliquantulum nos abduxerunt.

QUOMODO CALVINVS GENEVAM SE
contulerit, quæque ibidem fecerit ac
gesserit.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

ARGUMENTVM.

- I. Calvinus relicto Pictavio, in Aquitaniam ad Rufum & Fabrum proficiscitur.
- II. Gulielmus Favellus primus apud Genevates rebellionis auctor.
- III. Calvinus de hinc inde vagatus, Genevam concedit.
- IV. Tre videm Apostoli eodem ad Calvinum proficiscuntur.
- V. Calvinus rebus novis studens, Geneva ejectus.
- VI. Ratisbonam abit ad comitia imperii.

I. **D**VM duo illi præcursores, Bonus homo & Ramastator sive Consecrator, hæresi viâ sternunt, & velut signo S. scripturæ ex arce ostēso, classicum contra Ecclesiam canunt, ac homines passim in Gallia, Religiosos præsertim utriusque sexus ad pileum vocant, suæque cōspirationi quâ plurimos ab antiqua Catholica simplicitate ac pietate abstractos, innectunt: Calvinus ne Pictavii, re jam quam agitabat in apertum erumpente, comprehenderetur veritus, hospitis consiliū sequitur, & Neracum ad Rufum & Fabrum, de quibus supra, proficiscitur, ut unâ cum eis sub Margaritæ Navarræ reginæ præsidio lateret. Ait Beza, bonū illum senem, de Fabro loquens, Calvinum grato ac læto animo excepisse, quasi præfagientem ab hoc Ecclesiam in Galliis restauratum iri. Illud vero nō dicit, Rufum à Calvino visitatum tamquā dominū à servo, quamvis non ignoraret eundem dum per Germaniā oberrat, Calvinum ministerio usum fuisse, quod cum narrantem plures à Rufo in literis

M m

educa-

educati, non semel audiverunt. Ibi Calvinus Rufus scripta sua comunicavit, præsertim Institutiones Christianæ religionis, Enculismi conceptas atque inchoatas; simulque Ecclesiæ in pristinam puritatem restituendæ propositum ei aperuit, inquit, nihil omnino sani in Catholica superesse Ecclesia, sed vetus illud ædificium planissime esse deiciendum, ac novum instruendum. Rufus vehementer admiratus, ut ipse postea sæpe dixit, tantam tamque fenilem malitiam in animum juvenilem cadere posse, hominem ad rationem reducere conabatur, inquit, Necessarium quidem esse ut domus Dei purgetur, verum eam non destruendam, sed fulcendam esse potius: quod nisi fiat, tamen ipsum quæ quoscunque alios qui hæc in re aliquid tentarint, ejusdem ruinis oppressum ac sepultum iri. Vidi ego schedas Rufi manu scriptas, quibus suam de Cœna sententiam exponit, longè à Calvinii opinione discrepantem: quas quidem schedas Medicus nostræ Aquitanix non incelebris, Clericæ civis patria, Rufi sumptibus puer in scholis educatus Francisco Cædali Episcopo quondam Atrensi communicavit. Hac inter dominum & famulum contentione effectum est, ut Calvinus Rufum Temporifatoris, id est, hominis inconstantis, & consilia sua temporibus accommodantis nomine traduxerit, ac librum etiam *Des Temporifatus*, Gallica lingua conscripserit, in quo dominum præcipue venenato dente impetit. Faber quamvis in Calvinii sententiam magis quam Rufus inclinaret, hominem tamen quantum poterat retinebat, metuens ne præferendum hoc ingenium omnia misceret atque everteret, eoque discedenti consulebat, ut Melanchthonis tamen opinionem quam exemplum in omnibus sequeretur. His instructus consiliis Calvinus Lutetiam profectus est, sed parum tutum ibi se videns, & à rogo sibi metuens, jam tum patriæ excidium meditans, Gallia excessit, quæ ingrata scilicet, uti conqueri postea solebat, tanto homini domicilium denegare sostinebat. Argentoratum ergo profectus totum biennium Bucero operam dedit, hunc unum aptissimum perturbandi Ecclesiam instrumentum sibi fore, recte judicanti. Scripserat tum inter alia Bucerus librum *De carne Christi*: cujus similem nec à Luthero nec à Zuinglio scriptum ajunt. Hunc cupide legit Calvinus, simulque Bucero Institutiones suas comunicavit, quas ibi ac Basileæ tandem ad umbilicum ductas, Francisco I. Galliarum Regi dedicare non dubitavit.

Quemadmodum vero Lutherus laudi ac gloriæ

sibi ducebat, quod Evangelium ab ipso prolatum multarum turbarum ac seditionum causa esse diceretur, adeoque lætitia exultabat si populos ad mutuam laniationem videret inter se commisos; sic Calvinus ut & ipse quo Spiritu regeretur, testatum faceret, pro symbolo primæ Institutionum editioni præscripserat gladium undique flammis circumdatum, cum his verbis: *Non veni pacem mittere, sed gladium*. In quo nescias utrum horum uterque magis in vaticiniis suis verus, quam in suis ipsorum opinionibus vanus fuerit. Dum Argentorati desideret Calvinus id primum operam dabat, ut eos qui pœnæ metu à Galliis profugerant, consilio & auxilio juvaret deinde ubi in honore aliquo & hominum existimatione se esse vidit, omnibus quæ in tota Germania gererentur negociis immiscere se studebat. Vbi vero accepit, Ferrariæ Ducissam, è regio Gallorum sanguine ortam, veræ religionis (ita enim loquebantur) aliquem habere gustum, ad eam se contulit, omnibusque modis suasit, ut Romanæ Ecclesiæ valediceret, non tamen à Luthero præmonstratam quidem, sed nondum perpurgatam semitam, sed quam ipse à Deo singulariter ad id vocatus, totam jam complanaturus esset, ingrederetur. Hac de re etiã in secretiori Ducissæ cubiculo sermones aliquot habuit, Pontis toparcha inter alios præsentante: nec exiguam pecuniæ summam corrasit, plerisque ad præfæc illius scilicet Ecclesiæ exemplum honorum suorum partem ad novi hujus Apostoli pedes deponentibus, quæ ille deinde inter exules ac proscriptos Gallos dividebat: infirmulatus tamen postea, quod in distribuendis quatuor librarum millibus, quas Margarita Navarra regina Genevensi Ecclesiæ elemosynæ nomine miserat, mala fide versatus esset.

Vagationis periculus Calvinus Genevam se contulit, ubi jam antea dum cum Tilio oberrat, in quorundam notitiam se insinuarat. Ea civitas tum Sabaudix Duci rebellare incipiebat, Gulielmo Farello seditionis conatus accendente ac fovente. Hic ille est cujus supra libro III. mentionem feci, è Meldorum civitate profugus, Iudæi filius, cui Ferreau nativum nomen: homo in disputationibus atque omni sermone quovis torrente vehementior, ut qui è cathedra in illarum Periculis alicujus, fulminaret. Hic præcipuus auctor fuit mutationis quæ tum & postea Genevæ facta est, quod Basilea ejectus se contulerat. Calendarium Historicum à Lohanne Gregorio & Iacobo Stoer Anno M. D. LXXIX. impressum testatur, Anno M. D. XXXV. die XV. Augusti,

gusti, celeberrimam civitatem Genevensem, juxta veritatis Evangelicæ præscriptum, reformari cœpisse: q̄ tamen in secunda editione omissum est, ne Calvinus qui sequenti anno demũ ed venerat, hoc honore defraudaretur. Sub primam adventũ Calvinus omnibus se dabat, adeo ut cauponas etiam præfertim ubi frequentes convenisse videbat, ingrederetur, ac pueros etiam, ad se colligeret, eosq; cantilenam aliquam vel rhytmos, in Ecclesiæ & Ecclesiasticorum contemptũ factos doceret. Personam vero suam tam scitè egit, ut in Dominicæ S. Trinitatis vigilia quosdam sectæ suæ homines in templum S. Petri immiserit, à quibus mox statuae & imagines confractæ fuerunt. Hic tamen tumultus tum sedatus est; sed quia sacrilegi illi primarias totius familias cognatione attingebant, rei facile judicio se subduxerunt, Farelli factione prævalente. Tandem ergo hac pervagante licentia, & non Farelli tantum sectatoribus, sed & Bernatibus aliisq; vicinis fomitem suggerentibus, & quod Anno M.D. XXVIII. cœptum fuerat urgentibus, tota civitas rebellavit. Factum est hoc Anno M.D. XXXV. uti ex sequenti patet inscriptione, quæ æneæ tabulæ ad Curiam Genevensem affixæ, insculpta visitur.

Quũ Anno Domini M.D. XXXV. prostrata Romanæ Antichristi tyrannide, abrogatisq; ejus superstitionibus, sacrosancta Christi religio hic in suam puritatem, Ecclesia in meliorem ordinem singulari Dei beneficio reposita, & simul pulsus fugatisq; hostibus urbs ipsa in suam libertatem non sine insigni miraculo restituta fuerit: senatus populusque Genevensis monumentum hoc perpetuæ memoriæ causâ fieri atq; hoc loco erigi curavit quo suam erga Deum gratitudinem testatam faceret.

Vix ortis his turbis, Petrus de Baume Genevensis Episcopus, unã cum Clero urbe excessit, qui quũ initio hominibus istis rerum novarum studiosis aditum non ut debuit, obstruxisset, eorundem conatibus oppressus errorem, licet sero, agnovit, tum scilicet quum malo remedium afferre non posset. Vt enim prævisa jacula minus feriunt, sic incauti facile dejiciuntur ac superantur. O quã multa mala ejusmodi negligentia ac seignities invexit! Ignavi homines, quas miseras in vestra ac nostra capita non concivistis? Quod si publicæ salutis curam plane ex animo ejecistis, annon privatæ respectus excitare vos debuit? Verissime enim à Solone dictum est, nullam esse feram, nullum repagulum vel obicem, quo publicum malum à privatarum ædium ingressu cohiberi possit. Sed ad Farellum

re deo, qui opera præcipue Perrini cujusdam utebatur, hominis factiosi, sed funestum exitum fortiti. Vt enim Augustus ad aram Iulii Cæsaris memoriæ consecratam, omnes conspirationis participes quos nancisci poterat, interfici jussit: sic Perrinus iste, annitente Calvino, in ipso saxo quod olim altaris usui inservierat, Calvini vero jussu ad locum reorum supplicii destinatum, deportatum fuerat, capite fuit truncatus. Ex aliis audivi, & in schedis quibusdam ipse legi, Perrinum ipsum lapidem hunc sacrum, in quo ante corpus Iesu Christi consecrari atque offerri consueverat, in locum illum infamem transportari curasse, ut maleficorũ sanguine posthac tingeretur; nequaquam tum ratus, se primam fore victimam ad altare hoc immolandam. Perrino à Calvino crimini datum, quod ad instar Sicularum vesperarum, Gallos omnes exules cum suæ factionis hominibus trucidare constituisset. Hoc ergo modo Genevensis civitas perdita fuit, in qua jam lógo tempore hæresis sub Calvini vexillo triumphat: quæ olim etiam Felici V. Antipapæ, Cardinali Genevensi, pro Ecclesiæ capite se gerenti, perfugium præbuit. Eodem tempore Tiguri, quæ civitas à Geneva non longissime abest, infans natus fuit triceps, cum tribus manibus, & tribus pedibus: quod monstrum procul dubio istius ipsius de quo jam multa diximus, monstrum præfagium fuit ac figura.

III. Farellus suis diffusis viribus, ad perficiendam incœpta Calvinum Ferraria revertentem, in auxiliũ vocavit. Is invitũ se simulans, quanto magis rogabatur ut Ecclesiæ Domini instaurandæ manum admoveret, tanto magis tergiversabatur, alio se vocatum causatus. Quemadmodum vero rei magnopere expetitæ simulata repulsa animũ multo majori accendit desiderio; sic Genevenses novam Ecclesiam ac rempublicam jam dudum moliti, quanto magis Calvinus detrectabat, tanto vehementius retinere eum studebant: ut ipse dicat se invitum manere ibi coactum. Quare munus S. Scripturam interpretandi, & conciones sive exhortationes Gallica lingua faciendi sibi sumsit, à Gallicis præcipue conductus, qui partim è Lugdunensi aliisque provinciis profugerant, ut ignes quos sibi accensos sciebant, vitarent; partim ut creditorum defraudationes S. Spiritus pallio velarent. Ipse Calvinus fatetur, se Gulielmi Farelli tam consilio & exhortatione quam terribili adjuratione, immo ab ipso Deo quasi extensa manu, Genevæ fuisse revertentem. Quum enim precibus nibil proficere

se videret, imprecatione usum, hac scilicet, ut in tanta necessitate auxilium ferre recusantis studis ac vite tranquillitati, quam unice quærebat, Deus maleficere vellet. Quibus verbis territus, cæpti itineris consilium omiserit. Hic ille Farellus est, quem Calvinus collegam suum passim appellat, qui postea de Carnis resurrectione dubitare cœpit, ut ex Calvinus ad eum scripta epistola videre est. Non multo post Calvinus Catechismi sui telam exorsus, brevi eam pertexit, sumpta à Carostadio forma: quod opus Calvinus sc̄tatoribus ita placuit, ut Excellentens vulgo καὶ ἐξοχὸν appellaretur.

IV. Calvinus Genevæ latibulum fortitus, trium illorum popolarum quib' merces suas per Galliã distrahas commiserat, memoriam nondum deposuerat. Quare per epistolã venire eos ad se iussit. Sic diversis viis iter ingressi ac Genevã appulsi eorum quæ à se gesta essent, Calvinus rationes reddiderunt, & quæ porro spes esset, ostēderunt. Huic consilio Sanvertunianus Pictaviensis Senator quoque interfuit. Illos auditos ac de rebus omnibus diligēter instructos, Calvinus in Galliã remisit. Præcipuus eorum conatus circa scholasticam juventutem corrupendam versabatur. Norãt quippe nullibi facilius veneni huius contagionem adhærescere, nec ullibi brevi temporis spatio latius proferpere. Ad universitates quippe omnes fere confluunt qui præcipua olim in Republica munerata sunt obtenturi. Et illi quidem quamvis ex æquo mandata strenue exsequerentur, nõ tamen omnes eodem utebantur successu. Bonus homo in primis juventutis in Pictaviensis Academia literis operam stantis cereos animos facile corrumpebat ac quocumque vellet steterat: quinetiam in Nobilium ruri habitantium domos irrepens, plerosq; Calvinus dogmatis inficiebat. Primi ex his erant Fajus in agro Angolismensi, Veracus in Pictonibus. Mirambellus in Santonibus. Nõ idē successus eis Tolosæ fuit, ubi scholarium actiones & studia diligenter à Præceptorib' observabantur. Et sane æterna laude dignissima hæc urbs est, quæ licet post Luteriam maxima civium atque advenarum frequentia abundet, & regionibus hæresi infectis undiq; cincta sit, in Catholica tamen fide cõstanter perseveravit, adeoq; ne unam quidē familiam intra muros suos habet, quæ non sub Catholice Ecclesie legib' vivat. Vernovius unus ex novi Evangelii præconib' dum Genevã revertitur, Chamberiaci deprehensus, cum quatuor sociis flammis fuit exustus. Ramassator post multos labores in Arvernens mor-

tuus est. Bono homine vero quid factũ sit, nos fatē

V. Porro Calvinus formam à Farellis introducã, illi quæ apud Bernates est conformem, sequi nõ lens, omnia pro lubitu suo mutare instituit. Et velut homo erat imperiosus & intolerabilis arrogantiæ, sic in omnibus supremã sibi auctoritatē vindicabat. At conatibus ejus magistratus urbanus ac Syndici sese opposuerunt, nihil prius habentes quã ut cum vicinis suis & confederatis eandē religionis, ac præsertim in Cœna administranda formã retinerent. At Calvinus natura ferrox ac ferus etiã nemini omnino voluit cedere; eoq; Cœnã ex forma quam ipse invenerat administravit, hoc ad sui augendam existimationem pertinere existimans, si à nemine quidquam præscribi sibi pateretur. Quæ res turbas non leves in civitate excitavit; eoq; tandem res rediit, ut Curatus quidam Augustinianus quondam eremita, apostata, à Calvino Basilea accersitus, in carcerem conjectus sit. Quoniam verotum Paschatis festum instabat, Senatus Mario cuidam concionandi Cœnamq; administrãdi provinciam dedit. Sed hic Calvinus minis territus, clanculum se subduxit. Tum Farellus & Calvinus ad concionandum progrediuntur, populo tamen persuadere non potuerunt, ut novo illo ritu Cœnæ Domini participarent. Sic ergo non sine gravissima populi offensione Paschatis festum sine Paschali illa celebritate ac cõmunione abiit. Calvinus ipse dicit, quamvis natura timidus esset, coactum se nihilominus, ad sedandas istas controversias, vitam suam præsentis periculo objecisse. Mirum vero est quam in omnibus homo hic timiditas suam præ se ferat, ac pæne ostentet; adeo ut jam morti vicin' circumstantibus Ministris non semel dixerit: *Equidem illud vobis affirmo, ò fratres, me natura timidum esse, & meticulosum*. At tam scripta ejus quam ab ipso excitati motus longe aliud testatur. Sed ad magistratum Genevensem redeo: qui metuens ne Calvinus & socii monstri quid alerent, & mutationē in Republica molirentur, Farellum, Calvinum, eorūq; asseclas proseripserunt. In hoc exsilio Calvinus à Zacharia quodam vehemēter fuit oppugnatus ac prostratus. Zacharias is Belga fuit natione, Theologiae Doctor, qui Anno MDCXXXIII. Bernæ Helvetiorum cum Calvino disputationem suscepit. Quum vero Calvinus cum Zuinglio sentire se simularet, Zacharias præsentem magistratu epistolam Calvinus manu scriptam è sinu depromptit, rogans, num manum suam agnosceret. Quum negare non posset, Zacharias epistolam illam coram omnibus

omnibus recitari iussit, in qua Zuinglius, quem jam uti virum Dei laudabat atque excollebat, mille cōviciis lacerabatur. Quae ex re quum magnum sibi conflatum odium sciret, relicta Berna Argentoratum concessit, à Bucero iterum amice humaniter exceptus, ubi suas uterque opiniones cū Lutheri deliriis miscendo, rursus novam religionis formulam commenti sunt. Ibidem rogatus à Bucero Calvinus, Gallis quibusdam exsulibus cōcionandi munus suscepit. Hic ille cœtus est, quem primam Gallicanam vocant Ecclesiam; eo in primis notabilis, quod ex proscriptis ac fugitivis cōstabat. Ait Calvinus, eadem protestatione se à Bucero, quæ præstantissimum Christi servum appellat, eademque obsecratione qua à Farello quasi coactum, munus id suscepisse, proposito inter alia Ionæ Prophetæ exemplo, quo vehementer fuerit commotus. Sic ergo Calvinus Argentorati Dei Verbum aliquamdiu interpretatus est, eo fere modo quo Professores sive Doctores in scholis è cathedra solent; nullum tum adhuc constituto ordine (si modo in tanta confusione ullus ordini locus esse potest) nulla certa politica, quæ paullatim postea fuit introducta. Simile enim quid quale Genevæ antea, Calvinus moliri hic non audebat. Quamvis autem Bucerus non in omnibus cum ipso sentiret, liberam tamen ei quæ vellet dicendi ac docendi potestatem permittebat. Erat vero Bucerus, cujus libro II, frequens fit mentio, ex Dominicano Monacho, apostata, qui Lutheri contra Ecclesiam scriptis ac concionibus excitus, abjecto cucullo statim juvenulam laborum sociam sibi adscivit; eaque mortua, duas deinde unam post aliam superinduxit. Videmus vero plebrosque istos Reformatores ad nullam aliam rem tanta cupiditate atque ardore convolasse, quam ad incestas ejusmodi nuptias: quæ sane Reformatio longe discrepat ab ea quam S. Ioannes virginitate sua instituit, & consilio suo approbavit. Calvinus Ideletam Burensem, Joannis Estordeurii Leodiensis quondam civis, anabaptistæ, viduam, à se conversam, uxorem duxit, illam quidem adhuc integræ ætate & formæ florentem, sterilem tamen. Antonio vero Calvino fratri uxorem dedit Antverpiensis civis, Nicolai de Fer nomine, qui foro fraudulentè cesserat, & Genevæ, ubi Spiritus S. portam quam latissime omnibus aperiebat, tamquam ad asylum confugerat, filiam simulq; officinam ei librariam instruxit, ut tanto facilius libros suos per fratrem posset distrahere. Sed misero huic

infelix hoc evenit conjugium, filia ipsius in adulterio deprehensa, & Genevæ publice à carnifice virgis cæsa: quæ infamia Calvinum ad insaniam fere redegit. Id Beza in Præfatione super Iosue quasi leviter intendo digito innuere videtur. Quæ enim dixisset, Calvinum domum omni scortationis infamia caruisse, addit, Deum tamen ejusdem patientiam per eos qui proxima cognatione ipsum attingebant exercuisse. Idem tamen, atque adeo multo pejora Jacobo ac Davidi accidisse. Eodem infortunio Theodori Bezae neptis Dionysia nomine, Cornelii cujusdam Hebraica linguæ apud Genevenses Professoris uxor, involuta fuit, tanto tamen felicior, quod sive Bezae respectu & auctoritate, magistratu connivente, sive paullatim jam collapsa disciplina, à virgarum supplicio immunis fuit. Falluntur enim, qui apud Genevenses adulterii reos capitali supplicio affici putant. Ipsum Beza audiamus, qui ut Magistri sui Calvini mansuetudinem in majus extolleret, quævis, inquit, in omni bene constituta civitate adulteri morte digni judicentur, Genevæ tamen Calvino vivente, nullum simplex adulterium morte fuisse punitum.

VI. In hoc suo exsilio Calvinus ad Ratisbonensia comitia Anno M. D. XL. Argentorato unâ cū Bucero profectus, quantum poterat, sententiam suam de Cœna Domini vel occultabat, vel ambiguis verbis ita pingebat, ut quamvis cum Zuinglio idem quodammodo sentire videretur, nihilominus tamè peculiare quid saperet, & ab omnibus fere dissentiret. Quod animadvertentes Lutherani, velut agmine facto classicum cecinerunt, ac cœlū ac terrā contra ipsum inclamarunt. Hic ille fons est & scaturigo acerbissimorum dissidiorum quæ inter Lutheri & Calvini discipulos postea exititerunt: hæc illa Pandoræ pyxis est, ex qua tot probra, convicia, ac bella etiam proruperunt: quæ contentiones ut hætenus sedari non potuerunt, ita numquā sedari poterunt, quum Lutherani Calvinistas multo majori odio prosequantur quam ipsos Catholicos, ut suo loco ostendam. Hæc illa comitia sunt, quæ ad dissidia religionis tollenda, Wormatiæ inchoata, ac Ratisbonæ continuata, nullum alium exitū habuerunt, quam quod eadem vehementius deinde gliscere cœperunt: quibus, magni nominis ab utraque parte Theologi interfuerunt: Calvino interim opiniones suas sedulo occultante, ut quibus apud Lutheristas & Melanchthoniæ, cum Catholicis concordiam tentantes, locū minime fore facile intelligebat: quævis animi sui sententia in responso ad

ea quæ Cardinalis Farnesius Pauli III. Pontificis nepos & Legatus à latere, coram Imperatore Carolo & Ferdinando Romanorū Rege contra Protestantes proposuit, animi sui sensa satis denudavit. Lutherani certè dicunt, Calvinū se cum ipsis sentire præ se tulisse. At Zuingliani suarum partium eum fuisse ajunt. Quidquid sit, Calvinus postquam Lutherum mortuum ac Protestantes prostratos vidit, persuasit sibi, neminem esse qui impugnare ipsum auderet. Quocirca propria factionis ducem se constituit. Idem postea sæpe dicere solebat, magnum se ex tot tamque præstantium virorum aspectu ac conversatione fructum cepisse, Melancthonis in primis, quem mirifice laudabat; seq; inde multo animosior ad cœpta perficienda factum. Solutus, vel abrupto potius à Protestantibus colloquio (ut supra dixi) Calvinus Argentoratum rediit, hanc laudem nactus, si Beze soli id affirmanti credimus, ut per excellentiam Theologus appellaretur, quique in Dominicæ Cœnæ negotio plusquàm ceteri unquam vidisset. Ipse tamen in Institutionibus suis sic loquitur: *Porro de modo si quis me interroget, fateri non pudebit, sublimius esse arcanum, quam ut vel meo ingenio comprehendi, vel enarrari, verbis queat. Atq; ut aperius dicam, experior magis quam intelligam. Itaq; veritatem Dei, in qua acquiescere tuis licet, hic sine controversia amplector.* Hactenus sub Christianæ humilitatis alis delitescens Calvinus. Sed jam porro audi ejusdem verba. *Nobis sufficit, inquit, Christi à carnis suæ substantia vitam in animas nostras spirare, immo propriam in nos vitam diffundere, quamvis in nos non ingrediatur ipsa Christi caro.* In Harmonia sua dicit, Verba illa, *Hoc est corpus meum.* Metonymice esse accipienda. In Commentariis vero super primam ad Corinthios planissime ait, Se in hac quæstione nullam similitudinem admittere: quamvis ipse sui oblitus, plusquam centum locis similitudine columbæ, canalis S. Spiritus, fontis, & c. utatur, & ad corporis Christi negandam præsentiam, cœli ac terræ intervallum alleger. Idem tamen in iisdem Commentariis dicit secretam S. Spiritus virtutem non tantum posse congregare, sed conjungere etiam atque unire quæ locis inter se disjuncta sunt. Quæ vertigo hæc est? quæ inconstantia? sed inter se pugnantés hominis hujus opiniones persequi nec hujus loci est, nec mei instituti. Nunc ceteras vitæ à Calvino actæ partes persequamur.

QUOMODO CALVINUS PROPRIA AUCTORITATE Genevensem Ecclesiam involavit, & Ministros inde huc illic miserit.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

- I. Calvinus & Farellus Geneva ejeti, sociorum quibuscum absentes etiam colludebant, opera revocantur.
- II. Petrum Viretum Sabaudum unum adducunt.
- III. Calvinus propria auctoritate Genevensis Ecclesiæ munus usurpat.
- IV. Calviniani Ministri missionem seu vocationem suam probare non possunt.
- V. Claudius Espenceus cum Calvino Geneva colloquitur.
- VI. Calviniani Ministri suam ipsi vocationem in dubium vocant.

Quamvis Farellus, is qui primas seditionis faces apud Geneveses accendit, & cives atque advenas contra Episcopum ac legitimū magistratum concitavit, ejusq; optio Calvinus ex urbe proscripi atque ejeti essent, suam nihilominus in eadem civitate habebant atque alebant factionem. Quamdiu enim uterq; vixit in exilio, nullā omnino occasionem intermittebant quin & per litteras & libellos assidue suos exhortarentur; illudque in primis operam dabant, ut discordiarum semina inter cives fererent, non ignari in turbida aqua facilem esse ac copiosum plerumq; piscatum, ac per civiles dissensiones latissimam quum privatis ulciscendis injuriis totique innovandæ Reipublicæ, tum hæresi propagandæ aperiri fenestram. Qui eis conatus tāto facilius successit, quod civium alii Catholicæ religioni, alii zuinglianæ sectæ sive Bernensium Confessioni essent addicti, alii vero novā fidem meditentur: atq; adeo plerique omnes novis rebus student. At paucis absolvam, eò rem adduxit Farellus, ut senatus ac civium decreto ab exilio revocatus sit. Qui deinde Calvinū ad se vocavit, relicto Argentorato Genevam itidem profectum, quamvis quum alii tum Bucerus in primis in retinendo eo valde laborassent. Quo vero animo atq; affectu eò redierit, ipse testatur, inquit; Se multo cum mœrore, sollicitudine ac lachrymis (quarum optimum testem Deum habeat) ad gregē à quo ante abstractus fuerat rediisse. Beza vero tā invitum revocantibus assensisse scribit, ut divini judi-